

Pieter Karsdorp:

Opheffen, afwachten en (wellicht) opnieuw beginnen.

De beweging D'66 blijkt haar tijd gehad te hebben. Ze heeft de Nederlandse politiek zeven jaar lang, niet zonder succes, kunnen bestoken met zeer redelijke plannen om de samenleving te hervormen en heeft er mede voor gezorgd dat er een nieuwe mentaliteit in het politieke bedrijf is gaan heersen.

Dit al is nu voorbij; D'66 is geworden tot een armzalige splinterpartij, zonder invloed, zonder geld, zonder identiteit en zonder het verfrissende élan van de jaren zestig. De enige conclusie die je als pragmaticus uit deze afgang kan trekken is, dat wij de partij zo snel mogelijk moeten opheffen, liefst op het eerstkomende congres. Wanneer wij dit snel doen, lopen wij minder kans dat bepaalde lieden de Nederlandse politiek nog jarenlang gaan verzieken met weer een splinterpartijtje en bovendien maken wij het de bekwame politici in ons midden gemakkelijker om over te stappen naar een andere partij alwaar ze hun uiterst nuttige arbeid kunnen voortzetten. Het maar blijven doormodderen met een paar mensen en weinig geld, lijkt mij onverantwoord; de Nederlandse politiek is er niet mee gediend en de mensen die de club draaiend moeten houden, draaien zelf dol.

Op de vraag waarom D'66 zo snel is afgegaan bij de kiezer, zal iedere D'66-er wel een eigen antwoord weten te verzinnen; zo ook ik. Eén van de belangrijkste oorzaken, volgens mij, is de uiterst snelle verandering van ~~de~~ 'anti-systeem-partij' in ~~de~~ 'meedoen-met-het-oude-systeem-partij'. In 1968 maakte van Mierlo ons enthousiast met zijn afkeer van het starre links-rechts-midden patroon en de verouderde tegenstellingen en vijf jaar later doen wij van harte mee aan een geforceerde polarisering tussen links en rechts!

Een andere belangrijke oorzaak van het niet kunnen wortelschieten van D'66 in de Nederlandse samenleving, is het gebrek aan een eigen filosofie, of althans het gebrek aan de wil om die eigen filosofie te etaleren. D'66 heeft zich altijd afkerig getoond van de '-ismen' van andere partijen. D'66 had zo'n verouderd bindend element niet nodig; D'66 wilde op non-conformistische wijze politiek bedrijven, kende geen heilsleer en geen dogma's. D'66 handelde naar bevind van zaken (pragmatisch genoemd) en doelmatigheid en zakelijkheid stonden in hoog aanzien. Het opstellen van uiterst zorgvuldig geformuleerde programma's en beleidsplannen gaf ons meer bevrediging dan het getheologiseer van de anderen. Deze naar mijn mening onmiskenbare hang naar technocratie en zakelijke oplossingen, vermag de kiezer echter niet te inspireren. Veel kiezers willen een 'veilig tehuis' en geen mooie programma's op staatsrechterlijk gebied e.d. Omdat bij D'66 de levensbeschouwelijke of sociologische basis afwezig is (of systematisch wordt ontkend), heeft ze geen permanente groep kiezers achter zich staan. D'66 had dit tijdig moeten inzien en zo af en toe bereid moeten zijn haar levensbeschouwelijke basis of haar eigen maatschappij-filosofie wat duidelijker te etaleren. Ik betreur het daarom ^{reeds} dat het voorlaatste congres in Utrecht niet achter de motie van van der Ham c.s. wilde staan. Van der Ham wilde de filosofische basis van D'66 n.l. wat duidelijker voor het voetlicht brengen door D'66 om te bouwen tot een sociaal-liberale partij. Veel vooraanstaande D'66-ers voelden hier echter niets voor, omdat zij 'beweging' wilden blijven of omdat zij iedere 'verrechtsing' een misdaad vonden jegens de 'linkse eenheid' ^{en} ~~en~~ de 'PVP-gedachte'. Menig D'66-er ontkent bovendien dat D'66 in wezen een links liberale, of progressief-liberale partij is, hetgeen naar mijn mening niet terecht is.

Een partij die het niet eens is over haar eigen identiteit en er niet in slaagt zich duidelijk te onderscheiden van andere partijen, is niet meer herkenbaar voor de kiezer en zal op den duur ten onder moeten gaan. Goede, redelijke en genuanceerde programma's zijn niet voldoende om kiezers blijvend achter je te krijgen; goede programmapunten worden trouwens ~~ook~~ gauw overgenomen door andere partijen en het profileren t.o.v. andere partijen wordt dan wel erg moeilijk.

Wij moeten daarom maar stoppen. De politiek is in beweging gebracht; het partijenstelsel groeit naar grotere eenheden toe; Nederland is milieubewuster geworden; de democratisering komt (zij het langzaam) op gang; de regentenmentaliteit is bijna verdwenen; kortom, wij zijn als beweging en als motor van de vernieuwing niet zo hard meer nodig.

Toch is de kous hiermee niet af. De vernieuwingsbeweging D'66 mag ~~ook~~ verdwijnen, de behoefte aan een redelijke, niet-gepolariseerde, niet-confessionele, vooruitstrevend tehuis zal blijven bestaan. Ik denk dat noch de PvdA, noch het CDA, noch de VVD in deze behoefte kunnen voorzien en verwacht dan ook dat na enige tijd linkse liberalen en gematigde sociaal-democraten zich zullen verenigen in een vierde blok(je). Waarom zou Nederland in dit opzicht anders zijn dan Engeland, Frankrijk, Scandinavië en West-Duitsland, alwaar naast socialisten, communisten, conservatieven en christen-democraten ook burgerlijk-radicalen groeperingen opereren die meestal iets links in het midden staan. Het verschil met D'66 is meestal dat ze zich onafhankelijk opstellen, wisselende coalities kunnen aangaan en niet streven naar 'progressieve volkspartijen'.

In Nederland is het overigens nog lang niet zover. Het politieke vernieuwingsproces dat in de jaren zestig zo onstuimig begon, moet nu eerst maar eens de tijd hebben zich uit te kristalliseren en te stabiliseren. Het partijwezen in Nederland moet eerst ~~maakt~~ gesaneerd worden alvorens wij een links-liberale partij gaan stichten, of daarvan lid worden.

J. de Koster